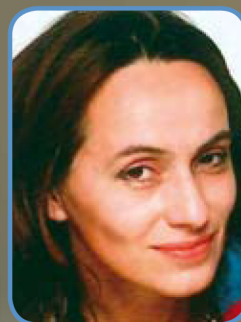

Nemojte stavljati znak jednakosti izme u deteta i učenika.

Škola kao stres

Piše: Jelena Holcer

U Finskoj je 2003. sprovedeno istraživanje među 20.000 roditelja dece različitog uzrasta, iz različitih škola. Roditelji su odgovarali na pitanje: šta očekujete od obrazovanja svog deteta? Njih 95 % odgovorilo je: da dete bude srećno. Inače, kvalitet finskog školstva smatra se najboljim u Evropi. Sigurno je tome doprineo i stav roditelja da od škole očekuju da njihovu decu usreći. Koliki bi broj roditelja dao isti odgovor na isto pitanje da je ovo testiranje obavljeno u Srbiji? Šta mi, zapravo, očekujemo od našeg školstva? I što je još važnije, šta dobijamo?

U Srbiji je 90-ih godina obavljeno nekoliko istraživanja (Institut za psihologiju, uz podršku Unicef-a i Ministarstva prosvete) sa ciljem procene kvaliteta našeg osnovnog obrazovanja. Deca osmih razreda su testirana, prvenstveno, na praktična znanja i snalaženje u konkretnim situacijama, baziranim na onome što su savladala kroz osmogodišnje školovanje na teoretskom nivou.

Ispostavilo se da je 50% dece elementarno nepismeno, tj. da ne vlada osnovnim i opštim znanjima koja su preduslov za dalja učenja. „**Mišljenje svojom glavom se u nekoj školskoj rutini stavlja na periferiju, a nastavnici ga često tretiraju kao dovijanje**“, rekao je tada psiholog Nenad Havelka, inicijator ovih istraživanja.

U prvim razredima još uvek postoje pozitivni stavovi prema školi. Što su deca starija a njihovo iskustvo veće, otpor prema školi postaje pravilo. U starijim razredima, školovanje postaje stres za celu porodicu. Različiti ljudi različito reaguju na pojedine stresove. Nekome je najveći stres razvod braka, nekome neuspeh na poslu, nekome bolest deteta... Sa druge strane, neki ljudi su u ovim okolnostima sasvim ravnodušni, ali ih „dotuče“ izdaja prijatelja ili gubitak novca.

Takođe, i pozitivni događaji mogu biti stresni i mnogi na njih reaguju istim simptomima kao

da su negativni. Zato, šta je za vas stres, znate samo vi.

Kada ste pod stresom uobičajeni predlozi su:

- Radite što više ono u čemu uživate.
- Završavajte započete poslove, jer nedovršeni poslovi „vuku“ energiju.
- Birajte društvo prijatelja i pozitivnih osoba.
- Smejte se što češće.
- Boravite u prirodi, bavite se fizičkom aktivnošću.
- Pronađite neki hobi.
- Ne odstupajte od svojih malih, svakodnevnih rituala.
- Ne zaboravite da svoje emocije „pustite napolje“, umesto da ih potiskujete.
- Podelite svoju brigu sa onim ko vam je najbliži...

Međutim, kada je u pitanju stres usled školovanja vašeg deteta, upravo od vašeg, roditeljskog stava zavisi koliko će taj stres biti veliki.

Podržite dete. Mislite o tome kako li se ono oseća u svojoj koži. Izbegavajte »opasne rečenice« koje zatvaraju mogućnost vaše međusobne komunikacije. Kada kažete detetu: »Lako je tebi«, »U tvojim godinama ja sam...«, »Tvoje je samo da učiš...« pravite više grešaka istovremeno. Najpre, to nije istina. Vaše dete ima svoje probleme čak i kada toga niste svesni, a vaša očekivanja ga dodatno opterećuju, jer se ona

ne svode samo na učenje, već podrazumevaju i da treba da zadrži sve svoje navike i ponašanja kojima ste zadovoljni, a da loše navike izmeni ili pretvori u one kojima ćete (opet vi) tek postati zadovoljni.

Kada vam kaže: „**Ne volim školu**“, nemojte ga grditi kako je ružno to što govori ili ga ubeđivati da je tamo baš dobro. Ono bolje od vas zna kako se oseća. Kada vam se poveri – poziva vas u pomoć. Saslušajte ga, prihvatite njegova osećanja, jer je često to jedino što ono od vas i traži. Ono dobro zna da vaše razumevanje ne znači prestanak njegovog školovanja, niti to od vas očekuje. Pokazujući razumevanje pokazali ste se kao dobar slušalac, a vaše saučesništvo u prihvatanju njegovih strahova i osećanja šalju poruku da ono ne treba da bude savršeno i ispunjava vaša očekivanja da bi zaslužilo vašu ljubav, odnosno, da ga prihvatate upravo takvo kakvo jeste.

Budite dobar primer. Za stav prema školovanju koji će vaše dete imati uveliko je zaslužan stav koji imate vi. Ukoliko je vama obrazovanje važno – biće važno i njemu. Ono uči najviše kopirajući vas, i to ne toliko vaše reči koliko vaše postupke i ponašanje. Na primer, ako vi nemate ili ne insistirate na radnim navikama, neće ih lako usvojiti ni vaše dete.

Ukratko: kada ste pod stresom toliko da biste najradije zaspali i spavali vekovima, kada misli-

• **Pravila učenja.** Upoznajte dete sa pravilima učenja koje će mu omogućiti da za najkraće vreme nauči najviše, a ono što uči pamti najduže. To su: upomoć (tražiti pomoć ako je nešto nejasno), uslovi učenja (bez stalnog prekidanja, dobro osvetljenje, zadovoljene sve fiziološke potrebe...), plan rada (sa predviđenim pauzama), vreme za učenje (za najteže gradivo izabrati vreme kada je koncentracija najveća), podela lekcije (čitanje od podnaslova do podnaslova), ponavljanje, (kad god je moguće naglas), podvlačenje (omogućava da se odvoje važni od nevažnih podataka).

• **Formirajte radne navike na vreme.** Radne navike nisu od velike važnosti u nižim razredima osnovne škole, ali prilikom prelaza na predmetnu nastavu (V razred), ukoliko ih dete još uvek nije steklo, može se osećati „izgubljeno“ u svemu onome što treba da savlada za naredni školski dan. Podstičite ga da završava svoje obaveze u približno isto vreme. Ne prekidajte ga kada nešto radi, jer se tako pospešuje koncentracija. Naučite ga da sebe nagradi zanimljivom pauzom kada postigne nešto važno, jer će mu to biti dodatna motivacija za rad. Dozvolite mu i da koristi sve moguće izvore informacija (internet, enciklopedije...) kako bi mu gradivo bilo još zanimljivije.

• **Ne napamet!** Ne insistirajte na učenju napamet, ma koliko ponekad izgledalo da upravo to traže nastavnici. Učenje napamet, (bukvalno reprodukovanje teksta), opravdano je samo pri učenju stihova, formula, definicija i fraza stranog jezika. Vaše dete će jednom završiti školu, ali ako pri tom ne nauči da misli, od nje neće imati naročite koristi. Umesto toga, podstaknite ga da kreativno razmišlja. „Prevedite“ jezik iz udžbenika na jezik njegove svakodnevice i njegovog ličnog interesovanja. Pokušajte što više da činjenice asocijativnim vezama pretvarate u slike, ili da pronalazite mogućnosti praktične primene onoga što dete uči.

• **Nemojte učiti zajedno ili umesto deteta.** Učenje je njegova obaveza, ne vaša. Na vama je da se interesujete za njegove probleme i da saosećate, da ga preslišavate i da insistirate na razumevanju.

• **Ne kažnjavajte loše ocene.** Ocena bi trebalo da je merilo znanja, ali to nije uvek tako. Na nju utiču brojni faktori: nedostatak koncentracije, nerazumevanje gradiva, trema, motivacija učenika, naklonost nastavnika... U svakom slučaju, loša ocena je stres za dete. Pod stresom je i deci, baš kao i odraslima, potrebna podrška ili konkretna pomoć u učenju (objašnjavanje gradiva koje ne razume, pomoć prilikom ponavljanja...)

te da više nemate ni zrnca snage – dajte od sebe još malo više. Neko će to umeti da vam uzvрати, neko i neće. Vaše dete sigurno hoće. Volite ga bez zadržke i to mu jasno pokažite, čak i kada njega vidite kao glavni uzrok svog umora ili neraspoloženja. Vaš stres će proći, ali ovaj gest doprineće da dete bude svesno da je voljeno i kada vi niste u „top“ formi. Osnajčiće njegovo samopouzdanje, poboljšaće vaš međusobni odnos. Uz takvo vaše ponašanje, i njegov stres usled napornog školovanja biće manji i lakši. I zato, nemojte stavljati znak jednakosti između deteta i učenika. Ne dozvolite da vaša ljubav bude u bilo kakvoj vezi sa njegovim školskim uspehom, jer je to samo jedan od aspekata njegove ličnosti. Takođe, nemojte cepati listove iz sveske, niti uslovljavati poklone uspehom, niti porediti svoje dete sa drugom decom.

Konačno, kada pravda ne bi postojala samo u bajkama, naša deca bi zaslužila roditelje koji su blagi, koji će im se posvećivati, voleti ih i razumeti. Pa, potrudite se da takvi i budete. Biće lekovito za njih, ali i za vas. ■

Autor je pedagog u Predškolskoj ustanovi „Studio za decu Zmaj“